

*М.О. СОКОЛОВ, доктор економічних наук, професор,
професор кафедри
А.М. МИХАЙЛОВ, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри
Сумський національний аграрний університет*

Формування інвестиційних ресурсів в економіці України в умовах глобалізації

Постановка проблеми. Структурні трансформації світового економічного простору останнього десятиріччя характеризуються розвитком глобалізаційних та інтеграційних процесів. Цілком очевидно, що Україну не минули зазначені процеси, проте постає питання: як якого учасника країну розглядають міжнародні партнери – повноцінного партнера чи сировинного придатка? У контексті існуючих трансформацій одним із ключових чинників для набуття статусу повноцінного партнера є зростання інвестиційної привабливості країни, що забезпечить їй можливість стати учасником світового ринку капіталу через залучення в країну іноземних інвестиційних ресурсів, а з іншого боку – зменшить вплив власних інвестиційних ресурсів із країни. Саме забезпеченість інвестиційними ресурсами визначається одним із ключових факторів глобалізації. Тому, враховуючи високий рівень техніко-технологічного забезпечення виробництва в провідних країнах світу й високу інноваційну складову виробництва, доцільно оцінити стан капітальних інвестицій в Україні та в аграрному секторі зокрема. Загальновідомо, що капітальні інвестиції є основою ефективного виробництва й передумовою стабільного економічного розвитку окремих суб'єктів господарювання та країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінюючи глобалізацію з позиції процесу світогосподарського розвитку, Т.В. Майо-

рова, М.І. Діба, С.В. Онишко, інші співавтори публікації вказують, що саме глобалізація зумовлює формування та налагодження дієвого механізму функціонування світового ринку капіталу, складовою якого є інвестиційні ресурси. Найбільш конкурентна боротьба між впливовими міжнародними гравцями точиться саме за сферу впливу на управління інвестиційними ресурсами [1, с. 7]. Досліджуючи питання розвитку сільського господарства, П.Т. Саблук ще в 2001 році зазначав, що досягти успіху при формуванні інноваційного й конкурентного сільськогосподарського виробництва можливо лише за умови його належного інвестиційного забезпечення [2]. Слід вказати також на розмитість і неузгодженість сутності поняття капітальних інвестицій в економічній літературі та різних нормативно-правових актах, що зумовлюють певні проблемні питання в процесі оцінки забезпеченості капітальними інвестиціями. З метою їх усунення Ю.О. Ночовна й Т.В. Радевич пропонують цілком слушні та конструктивні пропозиції, адже капітальні інвестиції є індикатором стану модернізованості реального сектору економіки країни [3, с. 22-23]. Значну увагу вчені приділяють проблемі міжгалузевих диспропорцій як у структурі фінансування капітальних інвестицій, так і в структурі прямих іноземних інвестицій. На думку М.І. Кісіля, саме наявність міжгалузевих диспропорцій у певний період була головною причиною низьких показників інвестиційного забезпечення аграрного сектора України [4, с. 226].

Мета статті – здійснення системного аналізу формування інвестиційних ресурсів в економіці України, виявлення його передумов та тенденцій за видами економічної діяльності; визначення основних джерел залучення інвестицій; прогнозування частки інвестиційних ресурсів відповідно до зростання ВВП України з використанням кореляційно-регресійного аналізу.

Виклад основних результатів дослідження. Зазначимо, що для уникнення протиріч при проведенні оцінки стану й передумов формування інвестиційних ресурсів аналіз капітальних інвестицій проводитиме-

мо відповідно до понятійно-категоріального апарату, визначеного Методикою розрахунку індексу капітальних інвестицій, що затверджена наказом Державного комітету статистики України [5]. Згідно з методикою капітальні інвестиції – це інвестиції у придбання або виготовлення своїми силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів, термін служби яких перевищує один рік. Крім того, здійснено розподіл капітальних інвестицій по активах та систематизовано види останніх у кожній групі (рис. 1).

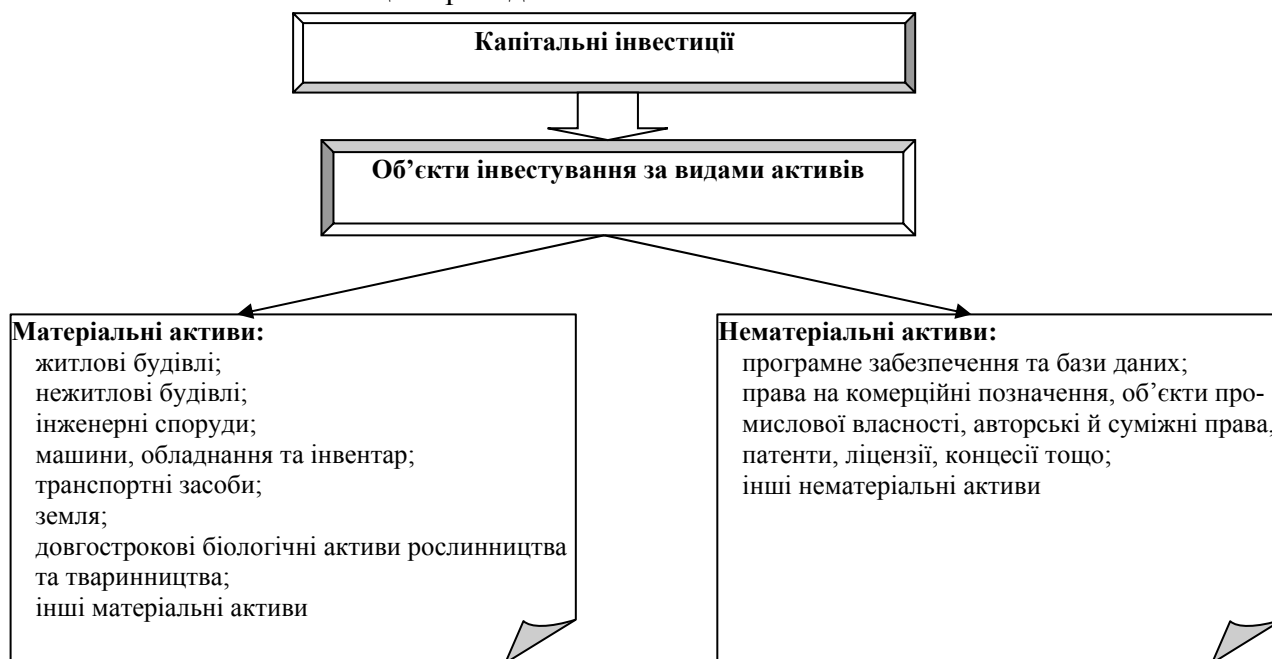

Рис. 1. Класифікація об'єктів інвестування за видами активів

Джерело: Побудовано відповідно до Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій [5, с. 2].

Представлена на рисунку 1 структура капітальних інвестицій по активах характеризується розгалуженим комплексом напрямів і процесів, які функціонують у суспільному відтворенні. Цілком очевидним є вплив капітальних інвестицій на економіку в частині накопичення капіталу. Водночас зв'язок капітальних інвестицій із виробництвом як відновлюваного ресурсу значно уповільнює процес накопичення капіталу через амортизацію. Для досягнення збалансованого впливу капітальних інвестицій у частині формування капіталу необхідне достатнє фінансове забезпечення за такими напрямками, як: модернізація виробництва, впровадження ресурсо- й енергозберігаючих, інноваційних технологій тощо.

Результати оцінки стану залучення капітальних інвестицій в економіку України по активах за 2010-2015 роки представлено в таблиці 1. Дані наочно характеризують майже стовідсоткову направленість капітальних інвестицій у матеріальні активи впродовж досліджуваного періоду. Частка фінансування матеріальних активів у загальному обсязі інвестованих ресурсів становила від 93,3 до 97,1%. Щодо складових матеріальних активів протягом досліджуваного періоду, та найбільші обсяги інвестування – від 29,2% до 33,1% – було спрямовано в машини, обладнання та інвентар, другою за обсягами фінансування є частка інженерних споруд. Потім інвестувалися нежитлові будівлі й житлове будівництво. Значно менші обсяги інвесту-

вання за 2010-2015 роки було спрямовано в землю та довгострокові біологічні активи рослинництва й тваринництва, їхні частки були у межах 0,7% – 1,2%.

Низький рівень інвестування в нематеріальні активи негативно впливає на формування їх інтелектуальної складової, що у свою чергу стримує розвиток інноваційної складової виробництва в Україні. За досліджуваний період частка інвестицій в нематеріальні активи коливалась у межах 2,9 – 6,7%.

Варто зауважити, що саме в 2015 році вона була найвищою. Така тенденція сформувалася під впливом загальнонаціонального курсу з проєкцією на європейський досвід. Аргументовано, що успішний досвід Японії щодо використання нематеріальних активів для збільшення капіталізації підприємств став одним з основних чинників стрімкого економічного зростання країни у вісімдесятих роках та забезпечив їй статус високотехнологічної держави.

1. Капітальні інвестиції в економіку України за видами активів, 2010–2015 рр.

Активи	Обсяг інвестицій, млн грн					
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Інвестиції у матеріальні активи:	182076	250501	285146	257144	212035	254731
житлові будівлі	28736	29557	38549	41567	33177	45610
нежитлові будівлі	38912	51325	56811	47908	40860	43331
інженерні споруди	40757	67692	64849	58769	46599	50949
машини, обладнання та інвентар	55183	73167	85938	80971	68949	84423
транспортні засоби	11399	18925	28195	16602	13830	19650
земля	1292	2311	1804	1171	999	1442
довгострокові біологічні активи рослинництва й тваринництва	2011	3070	1943	2456	2034	2762
інші матеріальні активи	3786	4454	7057	7700	5587	6564
Інвестиції в нематеріальні активи, у тому числі:	6985	9431	8546	10584	7385	18385
програми забезпечення та бази даних	2826	3274	3427	3509	3207	4908
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські й суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	3070	4121	3678	5675	2974	12458
Усього	189061	259932	293692	267728	219420	273116
Темп зростання (зниження), %:						
ланцюговий	-	137,49	112,99	91,16	81,96	124,47
середній	109,6					
Темп приросту (зростання/зниження рівня), %:						
ланцюговий	-	0,37	0,13	-0,09	-0,18	0,24
середній	11,8					

Джерело: За даними статистичного збірника «Статистичний щорічник України за 2015 рік», с. 365 [6].

Крім того, досвід Японії щодо використання нематеріальних активів для збільшення капіталізації підприємств згодом запозичили й успішно застосовували США, Китай, країни ЄС, інші [7, с. 105]. Про важливість нематеріальних активів для капіталізації аграрних підприємств, підвищення інвестиційної їх привабливості та ефективного використання потенціалу зазначали також вітчизняні вчені [8, с. 77]. Беззаперечною є важливість інвестування в нематеріальні активи з урахуванням ключових аспектів: фінансування саме «інтелектуальної» частки в структурі немате-

ріальних активів забезпечить інноваційний розвиток підприємств, збільшить його конкурентні можливості на ринку технологічної продукції; негативно впливає на ліквідність нематеріальних активів інвестування прав на користування природними ресурсами й майном; ефективність інвестицій у нематеріальні активи досягається за умови їх відповідності стратегії розвитку підприємства.

Не менш актуальним є питання формування капітальних інвестицій за джерелами фінансування. Дані таблиці 2 наочно відображають вплив глобалізаційних процесів

на економіку України, адже цілком очевидно, що світова економічна криза негативно вплинула на економічні процеси в державі, що зумовило скорочення обсягів фінансування капітальних інвестицій у 2009–2010 роках. Вже у 2011 році відзначено річне зростання обсягу капітальних інвестицій на 37,5, а в 2012-му – на 13,0%, досягнувши при цьому максимального показника за досліджуваний період. Наступне скорочення обсягів фінансування капітальних інвестицій спостерігалось у 2014 році, що є прогнозованим. У цілому кроки держави щодо збільшення інвестиційної активності національної економіки різнонаправлені та неефек-

тивні, про що доводять відхилення значень часток по джерелах фінансування. Стабільно найбільшою є частка власних коштів підприємств і організацій у структурі джерел фінансування. Низька частка коштів іноземних інвесторів за аналізований період показує, що Україна не виступала потенційним об'єктом інвестування для іноземних інвесторів, більше того, протягом останніх шести років частка коштів іноземних інвесторів мала критично низьке значення у межах 1,72–3%.

Наразі одним із перспективних шляхів збільшення частки коштів іноземних інвесторів є застосування проектного підходу.

2. Джерела фінансування капітальних інвестицій в економіку України, 2002-2015 рр.

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн грн							
	частка у структурі джерел фінансування, %							
	докризовий період							
	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	
Усього	<u>46563</u> 100	<u>59899</u> 100	<u>89314</u> 100	<u>111174</u> 100	<u>148972</u> 100	<u>222679</u> 100	<u>272074</u> 100	
державний бюджет	<u>2110</u> 4,53	<u>4152</u> 6,93	<u>9974</u> 11,17	<u>6846</u> 6,16	<u>9605</u> 6,45	<u>15077</u> 6,77	<u>15403</u> 5,66	
місцевий бюджет	<u>1615</u> 3,47	<u>2596</u> 4,33	<u>4187</u> 4,69	<u>4685</u> 4,21	<u>6732</u> 4,52	<u>9370</u> 4,21	<u>12498</u> 4,59	
власні кошти підприємств та організацій	<u>32994</u> 70,86	<u>38326</u> 63,98	<u>56528</u> 63,29	<u>66062</u> 59,42	<u>89136</u> 59,83	<u>130515</u> 58,61	<u>161277</u> 59,28	
кредитні кошти банків й інші позикові кошти	<u>2071</u> 4,45	<u>4593</u> 7,67	<u>6397</u> 7,16	<u>15625</u> 14,05	<u>21257</u> 14,27	<u>33904</u> 15,23	<u>42981</u> 15,8	
кошти іноземних інвесторів	<u>2224</u> 4,78	<u>2964</u> 4,95	<u>2825</u> 3,16	<u>5457</u> 4,91	<u>5094</u> 3,42	<u>7251</u> 3,26	<u>8087</u> 2,97	
кошти населення на будівництво житла	<u>1573</u> 3,38	<u>1822</u> 3,04	<u>2577</u> 2,89	<u>3091</u> 2,78	<u>12129</u> 8,14	<u>18428</u> 8,28	<u>21084</u> 7,75	
інші джерела	<u>3976</u> 8,54	<u>5446</u> 9,09	<u>6826</u> 7,64	<u>9408</u> 8,46	<u>5019</u> 3,37	<u>8134</u> 3,65	<u>10744</u> 3,95	
	посткризовий період							
	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	
Усього	<u>192878</u> 100	<u>189061</u> 100	<u>259932</u> 100	<u>293692</u> 100	<u>267728</u> 100	<u>219420</u> 100	<u>273116</u> 100	
державний бюджет	<u>8361</u> 4,33	<u>10952</u> 5,79	<u>18395</u> 7,08	<u>17141</u> 5,84	<u>6498</u> 2,43	<u>2739</u> 1,25	<u>6920</u> 2,53	
місцевий бюджет	<u>5914</u> 3,07	<u>6368</u> 3,37	<u>8801</u> 3,39	<u>9149</u> 3,12	<u>7219</u> 2,70	<u>5918</u> 2,70	<u>14260</u> 5,22	
власні кошти підприємств та організацій	<u>127435</u> 66,07	<u>114964</u> 60,81	<u>152279</u> 58,58	<u>175424</u> 59,73	<u>170676</u> 63,75	<u>154630</u> 70,47	<u>184351</u> 67,5	
кредитні кошти банків й інші позикові кошти	<u>25587</u> 13,27	<u>23336</u> 12,34	<u>42324</u> 16,28	<u>50105</u> 17,06	<u>40878</u> 15,27	<u>21739</u> 9,91	<u>20740</u> 7,59	
кошти іноземних інвесторів	<u>8209</u> 4,26	<u>4068</u> 2,15	<u>7196</u> 2,77	<u>5041</u> 1,72	<u>4881</u> 1,82	<u>5640</u> 2,57	<u>8185</u> 3,0	
кошти населення на будівництво житла	<u>10298</u> 5,34	<u>20830</u> 11,02	<u>19573</u> 7,53	<u>25626</u> 8,73	<u>28345</u> 10,59	<u>22064</u> 10,06	<u>31985</u> 11,71	
інші джерела	<u>7074</u> 3,67	<u>8543</u> 4,52	<u>11364</u> 4,37	<u>11206</u> 3,82	<u>9231</u> 3,45	<u>6690</u> 3,05	<u>6675</u> 2,44	

Джерело: Сформовано за даними Держслужби статистики України [9].

Актуальність реформи місцевого самоврядування в частині децентралізації повноважень та ресурсів розширює можливості залучення коштів іноземних інвесторів у межах проектів різної направленості. Використання інвестиційних ресурсів, одержаних за проектами, відкриє нові горизонти щодо фінансування капітальних інвестицій, збільшить ефективність використання коштів державного й місцевого бюджетів. Розпочавши співпрацю з іноземними партнерами на рівні об'єднаних територіальних громад і зарекомендувавши себе як стабільний партнер, Україна може значно збільшити обсяги фінансування капітальних інвестицій.

Крім того, формування спільного інвестиційного ресурсу з коштів іноземних інвесторів та коштів державного й місцевого бюджетів при правильно визначеній стратегії може забезпечити зміну виробничого ракурсу в інноваційному напрямі, що є актуальним і першочерговим. Динаміку розподілу капітальних вкладень між секторами економіки за період 2010–2015 роки наведено на рисунку 2.

Із рисунка 2 видно, що найбільший обсяг капітальних інвестицій спрямовується в

промисловий сектор економіки, проте це не забезпечило позитивної динаміки нарощування обсягів інвестиційних ресурсів для подальшого їх реінвестування. У процесі дослідження структури фінансування капітальних інвестицій, тенденцій інвестування по активах та за видами економічної діяльності було виявлено низку деструктивних елементів, що зумовили уповільнення інвестиційних надходжень: інфляційні процеси, курсові коливання національної валюти, зростання бюджетних витрат соціальної спрямованості, значне податкове навантаження, нерозвиненість фінансово-кредитного механізму, відсутність злагодженості у діях влади, невідповідність нормативних актів тощо. Враховуючи тісний зв'язок між макроекономічними показниками й інвестиціями, одним із ключових інструментів формування стабільного економічного середовища країни в умовах глобалізаційних процесів, фінансово-економічної та політичної нестабільності є наявність достатнього фінансового забезпечення капітальних інвестицій.

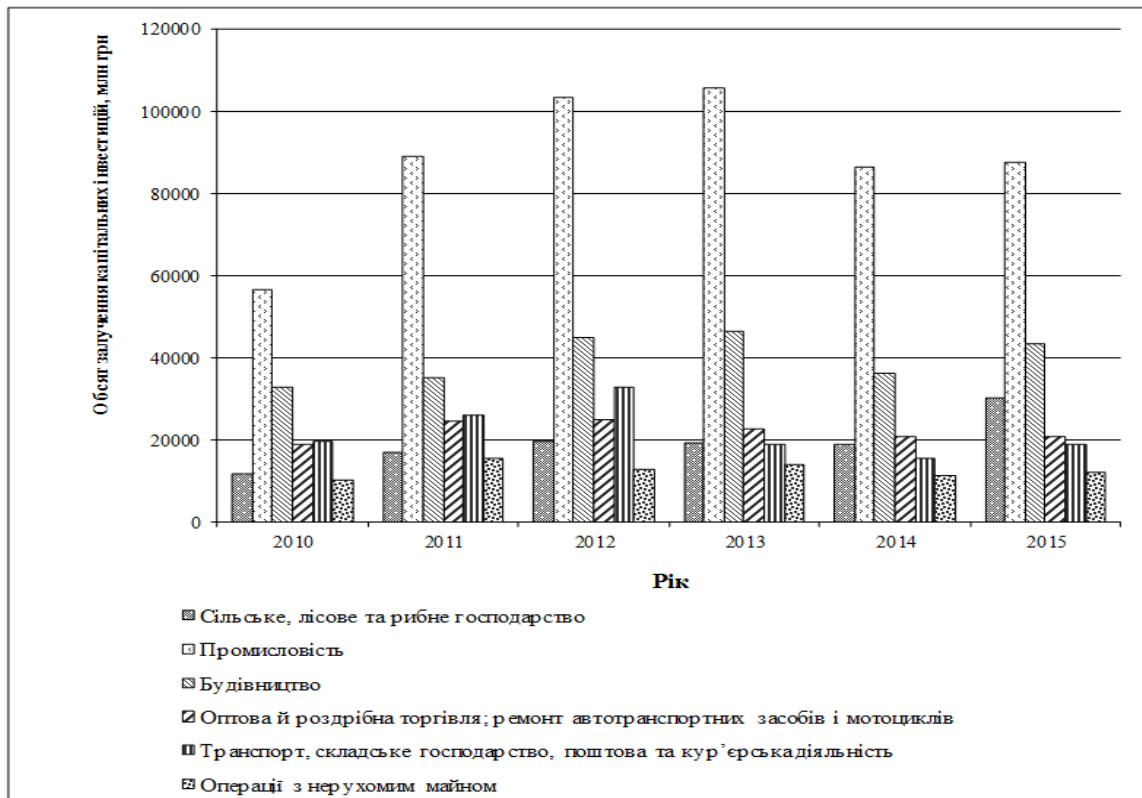

Рис. 2. Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

Джерело: Побудовано за даними Держслужби статистики України [9].

У даному контексті доцільно оцінити ключові показники, що характеризують можливість виявлення внутрішнього резерву щодо формування фінансового забезпечення капітальних інвестицій, дослідивши динаміку частки останніх до валового внутрішнього продукту (ВВП). Наведені в таблиці 3 дані вказують на значне погіршення фінансового забезпечення капітальних інвестицій

протягом 2010–2015 років. Негативна динаміка щодо зниження частки капітальних інвестицій до ВВП несе в собі не тільки явно виражені наслідки, але і є перепоною становлення на європейський шлях розвитку, адже обов'язковим для виконання країнами-членами Європейського Союзу є інвестування в основний капітал не менше ніж 30% національного ВВП [10].

3. Показники економічного розвитку України, 2002–2015 рр.

Показник	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Валовий внутрішній продукт, млн грн	225810	267344	345113	441452	544153	720731	948056
Вартість основних засобів, млн грн	964814	1026163	1141069	1276201	1568890	2047364	3149627
Капітальні інвестиції в економіку, млн грн	46563	59899	89314	111174	148972	222679	272074
Частка капітальних інвестицій до ВВП, %	20,6	22,4	25,9	25,2	27,4	30,9	28,7
Частка капітальних інвестицій до загальної вартості основних засобів, %	4,8	5,8	7,8	8,7	9,5	10,9	8,6
	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Валовий внутрішній продукт, млн грн	913345	1079346	1299991	1404669	1465198	1586915	1988544
Вартість основних засобів, млн грн	3903714	6648861	7396952	9148017	10401324	13752117	7641357
Капітальні інвестиції в економіку, млн грн	192878	189061	259932	293692	267728	219420	273116
Частка капітальних інвестицій до ВВП, %	21,1	17,5	20,0	20,9	18,3	13,8	13,7
Частка капітальних інвестицій до загальної вартості основних засобів, %	4,9	2,8	3,5	3,2	2,6	1,6	3,6

Примітка. Показники 2010–2015 рр. розраховано без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Джерело: Сформовано та розраховано за даними Держслужби статистики України [9].

Зважаючи на показники 2006–2008 років, виконання цієї умови для України було цілком досяжним, проте, розглядаючи показники 2013–2015 років досягти рівня 30% можливо за умови зростання обсягу капітальних інвестицій більше, ніж удвічі. Крім того, критично низька частка капітальних інвестицій до загальної вартості основних засобів (менше 5%) ставить під сумнів наявність інвестиційного ресурсу щодо модернізації виробництва та його інноваційного розвитку.

Окреслимо перспективи зростання частки капітальних інвестицій до валового внутрішнього продукту (ВВП), використавши графічний інструментарій регресійного аналізу. Обґрунтовано, що дія основних факторів на

певний показник протягом часового ряду акумулюється і може бути відображена рівнянням тренду й представлена графічно. Використання трендів для визначення динаміки ВВП України та капітальних інвестицій в її економіку за період з 2002 по 2015 рік структурує відображення змін у даних і розширює можливості аналізу для прогнозу. Основним критерієм при виборі виду рівняння зазвичай є коефіцієнт детермінації. Найбільш адекватними моделями трендів ВВП та капітальних інвестицій виявилися поліноміальні другого ступеня, якість побудованих моделей аргументовано розрахованими коефіцієнтами детермінації 0,9848 і 0,8524 відповідно.

Рис. 3. Динаміка ВВП України, 2012-2019 рр. (2016-2019 рр. прогнольні значення), млн грн

Джерело: Побудовано за даними Держслужби статистики України [9].

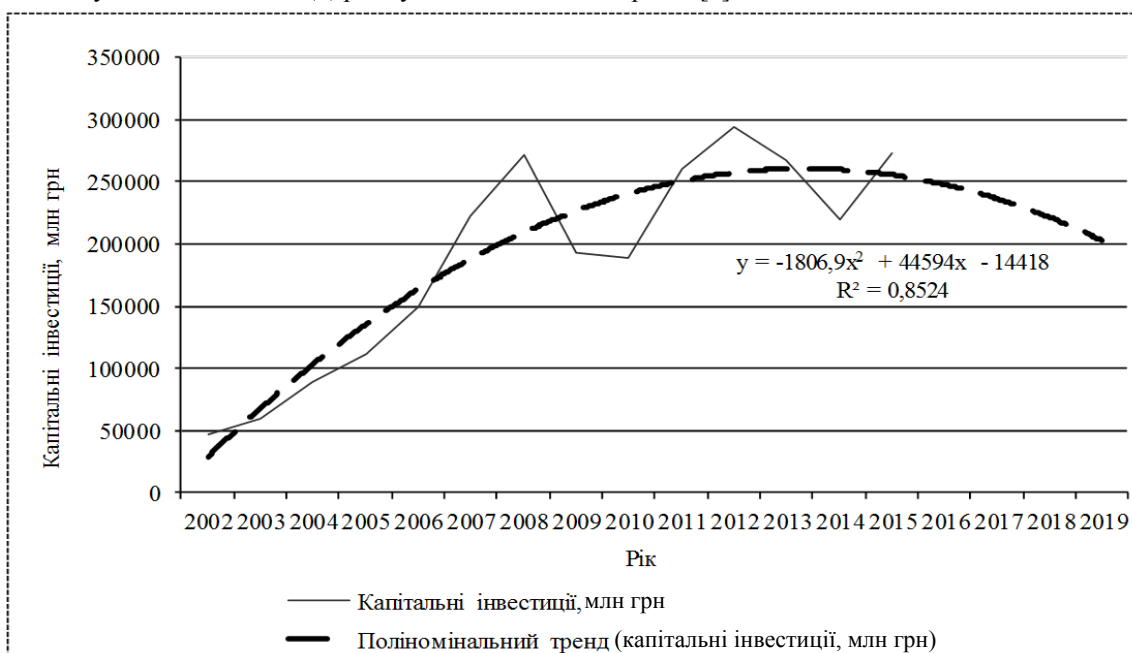

Рис. 4. Динаміка капітальних інвестицій в економіку України, 2012–2019 рр. (2016–2019 рр. – прогнольні значення), млн грн

Джерело: Побудовано за даними Держслужби статистики України [9].

Графічно відображено динаміку фактичних даних ВВП і капітальних інвестицій за 2002–2015 роки й розраховано прогнольні значення досліджуваних показників за 2016–2019 роки (для достовірності прогноз здійснено на третину досліджуваного інтервалу).

Цілком очевидним є зростання тренду валового внутрішнього продукту (рис. 3), що

підтверджує стійку тенденцію до збільшення за даним показником протягом досліджуваного періоду. За видом функції часового тренду, який відображено на діаграмі, прогнозованим є зростання валового внутрішнього продукту на наступні чотири роки. Отже, для формування позитивної тенденції щодо співвідношення капітальних інвести-

цій та валового внутрішнього продукту тренд капітальних інвестицій, як мінімум, має відображати аналогічну тенденцію. Втім, на рисунку 4 тренд капітальних інвестицій відображає протилежну тенденцію, що вказує на прогнозоване скорочення капітальних інвестицій у короткостроковій перспективі й ще більше зниження частки капітальних інвестицій до ВВП. Крім того, відмінні тенденції трендів ВВП і капітальних інвестицій вказують на відсутність вагової залежності між показниками.

Висновки. Дослідженнями встановлено, що негативна динаміка тренду капітальних інвестицій зумовлена зниженням ресурсних можливостей щодо нагромадження капіталу через дію таких факторів, як: спад виробництва, зношеність основних засобів, зменшення кількості робочих місць в економіці, вкладення інвестицій у неприбуткові галузі національного господарства, скорочення фінансових інвестицій, у тому числі й іноземних, в економіку тощо. Результатами дослідження аргументовано першочерговість впровадження заходів, механізмів та економічних інструментів, спрямованих на збільшення капітальних інвестицій в економіку України.

На підтвердження важливості оцінки стану формування інвестиційних ресурсів в економіці країни та необхідність удосконалення існуючого інвестиційного механізму доцільно навести результати кореляційно-регресійного аналізу О.В. Пирог щодо впливу інвестицій на економічне зростання країни. За його даними, зростання інвестицій в основний капітал на 1% стимулювало зростання національного господарства лише на 0,3395%. Автор стверджує, що інвестиції не мають визначального ефекту для економічного розвитку національної економіки через хаотичність вкладення капіталу й відсутність сталості інвестування галузей економіки [11, с. 346-347]. Проаналізувавши стан формування та спрямування капітальних інвестицій в економіку України в умовах глобалізації за джерелами фінансування й видами економічної діяльності, зазначимо, що упродовж 2002–2015 років бажаного ефекту від вкладених капітальних інвестицій не досягнуто. Аргументовано, що конструктивних змін щодо накопичення та ефективного розподілу інвестиційного ресурсу можливо досягти за умови коригування існуючих підходів і діючого інвестиційного механізму.

Список використаних джерел

1. *Майорова Т.В.* Активізація інвестиційного процесу в Україні : кол. моногр. / [Майорова Т.В., Диба М.І., Онишко С.В. та ін.] ; за наук. ред. М.І. Диби, Т.В. Майорової ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2012. – 472 с.
2. *Саблук П.Т.* Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє / П.Т. Саблук // Аграрна економіка в умовах демократичного державотворення. – К.: ІАЕ, 2001. – 484 с.
3. *Ночовна Ю.О.* Протиріччя та проблеми обліку капітальних інвестицій [Текст] / Ю.О. Ночовна, Т.В. Радевич // Агросвіт. – 2016. – №13-14. – С. 18-23.
4. *Кісіль М.І.* Про необхідність усунення міжгалузевих диспропорцій з метою інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства [Текст] / М.І. Кісіль // Наук. праці Кіровоградського нац. техніч. ун-ту. Економічні науки : зб. наук. пр. – Кіровоград : КНТУ, 2004. – Вип. 6. – С. 226-233.
5. Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій / Наказ Державного комітету статистики України № 494 від 25.12.2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2009/494/metod.htm.
6. Статистичний щорічник України за 2015 рік / Державна служба статистики України ; за ред. І.М. Жук ; відп. за вип. О. А. Вишнеvsька. – К. : Вид-во ТзОВ «Август Трейд», 2016. – 576 с.
7. *Єршова Г.В.* Нематеріальні активи промислових підприємств України [Текст] / Г.В. Єршова // Фінанси України. – 2011. – № 11. – С. 104-112.
8. *Михайлова Л.І.* Нематеріальні активи в складі ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств / Л.І. Михайлова, О.В. Киричок // Економіка АПК. – 2012. – № 2. – С. 76-81.
9. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. *Лановий В.* Капітальні виклики: українська економіка приречена на кризи [Текст] / В. Лановий // Український тиждень. – 2011. – № 39 (204). – 23–29 верес. – С. 28–31.
11. *Пирог О.В.* Тенденції інвестування національного господарства [Текст] / О.В. Пирог // Вісн. нац. ун-ту «Львівська політехніка», серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2013. – № 767. – С. 343-349.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2017 р.

Фахове рецензування: 30.10.2017 р.

* * *